

Globularia punctata

Foto: Harrie de Vries

Nomenclatuur/etymologie

De geslachtsnaam *Globularia* is afgeleid van het Latijnse woord 'globulus', wat 'kleine bol' of 'kogel' betekent, en verwijst naar de bolvormige bloeiwijze. Het soort-epitheton *punctata* is afgeleid van het Latijnse 'punctum' (punt of stip) en betekent 'gevekt' of 'gestippeld'. Dit verwijst naar de stippen of vlekken die soms op de bladeren of schutbladeren aanwezig zijn, hoewel deze niet altijd even opvallend zijn. In het Nederlands wordt de plant Kogelbloem of Gewone Kogelbloem genoemd.

Taxonomie

Globularia punctata is een overblijvende, kruidachtige plant die van oudsher tot de familie Globulariaceae werd gerekend. Op basis van moderne fylogenetische studies is het geslacht *Globularia* echter verplaatst naar de Weegbreefamilie (Plantaginaceae).

- *Rijk*: Plantae
- *Klasse*: Magnoliopsida (Tweezaadlobbigen)
- *Orde*: Lamiales
- *Familie*: Plantaginaceae (Weegbreefamilie)
- *Geslacht*: *Globularia*
- *Soort*: *G. punctata*

Synoniemen

De soort *Globularia punctata* heeft een gecompliceerde taxonomische geschiedenis en wordt door veel botanische autoriteiten beschouwd als synoniem voor *Globularia bisnagarica*. Andere namen die vaak als synoniemen worden vermeld zijn *Globularia aphyllanthes*, *Globularia elongata* en *Globularia willkommii*. De naam *Globularia punctata* (door Lapeyrouse beschreven) wordt echter nog steeds veel gebruikt in de handel en door sommige flora's.

Variëteiten en cultivars

Globularia punctata wordt voornamelijk als botanische soort gebruikt, vooral in rotstuinen. Er zijn over het algemeen weinig benoemde variëteiten of cultivars die op grote schaal in de handel zijn van deze specifieke soort. De plant wordt gewaardeerd om zijn natuurlijke, compacte alpiene vorm.

Familie

De plant behoort tot de Plantaginaceae, de Weegbreefamilie. Dit is een diverse familie binnen de orde Lamiales. Soorten uit het geslacht *Globularia* zijn kenmerkend binnen de Plantaginaceae vanwege hun bolvormige bloemhoofdjes en hun aanpassing aan droge, rotsachtige leefomgevingen.

Hoogte

Globularia punctata is een lage tot middelhoge plant. De bladrozet blijft vlak aan de grond, terwijl de bloemstengels een hoogte bereiken van ongeveer 15 tot 40 centimeter. In de tuinbouw wordt vaak een compactere hoogte van 10 tot 15 centimeter vermeld, wat de plant geschikt maakt voor rotstuinen.

Bloemkleur

De bloemkleur is helder blauw tot violet of paarsblauw. De bloemen zelf zijn klein en vormen samen een dicht, kogelrond bloemhoofdje. De bloemhoofdjes hebben een diameter van ongeveer 1 tot 1,5 centimeter en staan op de rechtopstaande stengels. Ze zijn opvallend en lijken op pluizige bollen.

Bladkleur

De bladeren zijn groen en groenblijvend (*evergreen*). De onderste bladeren vormen een basale rozet en zijn langgesteeld, leerachtig en spatelvormig (omgekeerd eirond tot lepelvormig). De stengelbladeren zijn daarentegen zittend en lancetvormig en staan minder dicht op elkaar.

Bloeiperiode

De bloeiperiode van de Kogelbloem valt in het late voorjaar tot de vroege zomer. Doorgaans bloeit de plant van april tot en met juni, hoewel dit in sommige bronnen wordt verschoven naar mei en juni. De bolvormige bloemen verschijnen in een relatief korte periode.

Standplaats

Globularia punctata geeft de voorkeur aan een zonnige standplaats. De plant gedijt het beste op matig droge, zeer goed doorlatende en kalkrijke (alkalische) of stenige grond. Hij is goed aangepast aan rotsachtige omgevingen zoals kalkgraslanden en rotskloven en is droogtetolerant wanneer hij eenmaal is gevestigd.

Herkomst

De plant is inheems in een groot deel van Centraal- en Zuid-Europa, en de verspreiding strekt zich uit tot in Zuidwest-Azië en de Kaukasus. De natuurlijke habitat bestaat uit bergweiden, kalkrotsen en andere open, droge, kalkrijke locaties tot een hoogte van ongeveer 1500 meter.

Soort gewas

Het is een overblijvende, kruidachtige vaste plant (*perennial*) met een bladrozet. De plant wordt gekarakteriseerd als een *hemikryptofyt*, wat betekent dat de overlevingsknoppen zich tijdens de ongunstige seizoenen net boven of in de grond bevinden.

Vermeerderingswijze

Vermeerdering kan plaatsvinden door zaad. Het zaad heeft een koudebehandeling (*stratificatie*) nodig om de kiemrust te doorbreken en wordt daarom vaak in het vroege voorjaar of in de herfst gezaaid. Vegetatieve vermeerdering is ook mogelijk door het scheuren of delen van de rozetten.

Klimaatzone

De soort is goed winterhard en wordt geclassificeerd voor USDA-zones 5 tot 7. Dit betekent dat de plant temperaturen tot ongeveer -25°C kan verdragen, mits de grond goed gedraineerd is. De plant is een typische rotsplant uit bergachtige streken.

Insecten

Zoals veel wilde bloemen is *Globularia punctata* waardevol voor bestuivende insecten. De bloemhoofdjes trekken bijen en vlinders aan, waardoor de plant een goede toevoeging is aan natuurlijke of wilde tuinen en rotstuinen. Over het algemeen heeft de plant weinig last van ernstige plagen.

Bronvermelding

<https://nl.wikipedia.org/wiki/Kogelbloem>

<https://www.vlinderstichting.nl/vlinders/planten2/plant/?plant=576>

<https://gd.eppo.int/taxon/GLBPU>

<https://www.magicgardenseeds.com/Common-Ball-Flower-Globularia-punctata-seeds>

<https://www.tuinadvies.be/plantengids/9390/globularia-punctata>

Samenvatting

Onderwerp	Resultaat
Nomenclatuur/etymologie	<i>Globularia</i> (kleine bol/kogel); <i>punctata</i> (gevekt of gestippeld)
Taxonomie	<i>Rijk:</i> Plantae, <i>Orde:</i> Lamiales, <i>Familie:</i> Plantaginaceae, <i>Geslacht:</i> <i>Globularia</i> , <i>Soort:</i> <i>G. punctata</i>
Synoniemen	<i>Globularia bisnagarica</i> , <i>Globularia aphyllanthes</i> , <i>Globularia elongata</i>
Variëteiten en cultivars	Weinig tot geen benoemde cultivars
Familie	Plantaginaceae (Weegbreeffamilie)
Hoogte	15 tot 40 cm (bloemstengel), bladrozet laag bij de grond
Bloemkleur	Helder blauw, violet of paarsblauw
Bladkleur	Groen, groenblijvend, spatelvormig (rozetbladeren)
Bloeiperiode	April tot en met juni (late lente tot vroege zomer)
Standplaats	Volle zon, matig droge, zeer goed doorlatende, kalkrijke/stenige grond
Herkomst	Centraal- en Zuid-Europa, Zuidwest-Azië (Kaukasus)
Soort gewas	Overblijvende, kruidachtige vaste plant (<i>perennial</i>) met bladrozet
Vermeerderingswijze	Zaad (met koudebehandeling), scheuren/delen van rozetten
Klimaatzone	USDA 5 tot 7 (goed winterhard)
Insecten	Trekt bijen en vlinders aan